



Sygn. akt IV KO 91/20

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 maja 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Michał Laskowski (przewodniczący, sprawozdawca)
SSN Waldemar Plóciennik
SSN Tomasz Artymiuk

Protokolant Anna Kowal

w sprawie **S. A.**,
w przedmiocie stwierdzenia zgodności z prawdą oświadczenia lustracyjnego,
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu bez udziału stron
w dniu 6 maja 2021 r.,
wniosku obrońcy osoby lustrowanej
o wznowienie postępowania sądowego, na korzyść osoby lustrowanej,
zakończonego orzeczeniem Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 22 listopada 2018 r., sygn. akt II AKa (...),
którym utrzymano w mocy orzeczenie Sądu Okręgowego w K.
z dnia 28 czerwca 2018 r., sygn. akt VI K (...),

- 1. wznawia postępowanie w sprawie w przedmiocie stwierdzenia zgodności z prawdą oświadczenia lustracyjnego S. A.,**
- 2. uchyla prawomocne orzeczenie Sądu Apelacyjnego w (...) z 22 listopada 2018 r., II AKa (...)i przekazuje sprawę S. A. do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w (...);**

3. zarządza zwrot opłaty od wniosku uiszczonej przez wnioskodawcę.

UZASADNIENIE

Prawomocnym orzeczeniem Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 22 listopada 2018 r., sygn. akt II AKa (...) utrzymano w mocy orzeczenie Sądu Okręgowego w K. z dnia 28 czerwca 2018 r., sygn. akt VI K (...), którym to Sąd pierwszej instancji:

- I. na podstawie art. 21a ust. 2 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944 - 1990 oraz treści tych dokumentów stwierdził, że lustrowany S. A. złożył niezgodne z prawdą oświadczenie lustracyjne, o którym mowa w art. 7 ust. 1 tej ustawy, z dnia 19 marca 2008 r.;
- II. na podstawie art. 21a ust. 2a ustawy z dnia 18 października 2006r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944 - 1990 oraz treści tych dokumentów orzekł wobec lustrowanego S. A. utratę prawa wybieralności w wyborach do Sejmu, Senatu i Parlamentu Europejskiego oraz w wyborach powszechnych organu i członka organu jednostki samorządu terytorialnego oraz organu jednostki pomocniczej jednostki samorządu terytorialnego, której obowiązek utworzenia wynika z ustawy na okres 3 lat;
- III. na podstawie art. 21a ust. 2b ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944 - 1990 oraz treści tych dokumentów orzekł wobec lustrowanego S. A. zakaz pełnienia funkcji publicznej, o której mowa w art.4 pkt 2 - 57 i 61 na okres 3 lat.

Pismem z dnia 27 lipca 2020 r. obrońca S. A. złożył wniosek o wznowienie tego postępowania i uchylenie orzeczeń Sądu Okręgowego i Sądu Apelacyjnego, wskazując jako podstawę tego wniosku nowe fakty i dowody w rozumieniu art. 21d ust. 2 pkt 2 ustawy lustracyjnej, które wskazują na to, że w odniesieniu do S. A. nie została spełniona przesłanka tajności współpracy, gdyż o tej współpracy lustrowany miał informować szersze grono osób, aniżeli wynika to z poczynionych w pierwotnym postępowaniu lustracyjnym ustaleń faktycznych. Informacje takie miał przekazywać nie tylko osobom bliskim, które cieszyły się jego szczególnym zaufaniem, ale także gronu osób ze środowiska akademickiego, które były

przedmiotem zainteresowania i inwigilowania przez Służbę Bezpieczeństwa oraz trzem harcerzom ZHP.

Pismem z dnia 2 listopada 2020 r. prokurator Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu Oddziałowego Biura Lustracyjnego w K. wniosła o oddalenie wniosku o wznowienie postępowania. W uzasadnieniu stanowiska wskazano, że przedstawione we wniosku o wznowienie fakty i dowody nie mają cech nowości, albowiem art. 21d ust. 2 pkt 2 ustawy lustracyjnej wymaga, by fakty lub dowody takie nie były znane nie tylko orzekającemu sądowi, ale także stronie postępowania, która zgłasza wniosek o wznowienie postępowania. Odnosząc się do załączonych do wniosku oświadczeń i wynikających z nich faktów, prokurator wskazała, że nie mogą one stanowić nowych dowodów, gdyż lustrowany o nich wiedział albo z łatwością mógł się dowiedzieć.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wniosek o wznowienie postępowania okazał się zasadny – co do podstaw wznowienia, nie można było natomiast podzielić w całości wniosku obrony co do zakresu uchylenia orzeczeń wydanych w tej sprawie.

W pierwszej kolejności wskazać trzeba, że ustawodawca na potrzeby postępowania lustracyjnego w pewnym zakresie odmiennie uregulował przesłanki i tryb postępowania wznowieniowego. Przepisy Kodeksu postępowania karnego w tej mierze stosuje się jedynie w kwestiach nieuregulowanych (art. 21d ust. 1). Oznacza to, że w wypadku, gdy ustawa lustracyjna normuje jakąś materię z zakresu tego nadzwyczajnego środka zaskarżenia, to przepisy procedury karnej nie mogą w tej mierze znaleźć zastosowania, niezależnie od tego, czy są one mniej, czy bardziej korzystane dla lustrowanego. Z taką właśnie sytuacją mamy do czynienia w odniesieniu do podstawy wznowienia *propter nova*. Stosownie bowiem do art. 21d ust. 2 pkt 2 ustawy lustracyjnej, postępowanie lustracyjne zakończone prawomocnym orzeczeniem wznowia się, jeżeli po wydaniu orzeczenia ujawnią się nowe fakty lub dowody nieznane przedtem sądowi, wskazujące na to, że prawomocne orzeczenie z powodu nowych faktów i dowodów jest oczywiście niesłuszne.

Ustawodawca precyzyjnie określa podmiot, któremu zgłoszone we wniosku o wznowienie postępowania lustracyjnego nowe fakty i dowody mają być nieznane – jest to sąd. Przepis ten odpowiadał obowiązującemu przed 1 lipca 2015 r. art. 540 § 1 pkt 2 k.p.k., który również przewidywał, iż możliwość wznowienia postępowania w oparciu o przesłankę *propter nova*, gdy ujawnią się nowe fakty lub dowody „**nieznane przedtem sądowi**”. Sformułowanie to zostało usunięte z Kodeksu postępowania karnego właśnie z tą datą – w związku z wejściem w życie ustawy dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2013 r., poz. 1247 ze zm.; por. art. 1 pkt 187). Od tego dnia rzeczywiście w doktrynie i w orzecznictwie sądowym przyjmuje się, że „nowość” dowodu lub faktu zgłaszanego we wniosku o wznowienie postępowania karnego obejmuje nie tylko (jak dotychczas) sąd, ale także stronę postępowania. Gdyby tak sformułowany był również art. 21 ust. 2 pkt 2 ustawy lustracyjnej, należałoby przyznać rację prokuratorowi, a wniosek osoby lustrowanej oddalić. Tak jednak nie jest z uwagi na to, że art. 540 § 1 pkt 2 k.p.k. w nowym brzmieniu nie znajduje zastosowania w postępowaniu lustracyjnym, a to z uwagi na wspomniane już uregulowanie art. 21d ust. 1. Przepis ten zezwala na odpowiednie stosowanie w postępowaniu lustracyjnym przepisów Kodeksu postępowania karnego, jak już wskazano, ale jedynie w zakresie nieuregulowanym. Określenie podstaw wznowienia w ustawie lustracyjnej, a zarazem brak jej dostosowania do treści art. 540 § 1 pkt 2 k.p.k. w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 lipca 2015 r. (co pozostawało w zakresie luzu decyzyjnego prawodawcy), powoduje, że art. 21d ust. 2 pkt 2 ustawy lustracyjnej przewiduje w tym zakresie szerszą podstawę wznowienia. Podzielenie stanowiska prokuratora prowadziłoby przy tym wprost do naruszenia zakazu wykładni *per non est*, a do tego sprowadziłoby się pominięcie we wskazanym przepisie ustawy lustracyjnej sformułowania „nieznane przedtem sądowi”.

Z tych względów ewentualna wiedza lustrowanego o takich dowodach, które obecnie zgłasza i faktach, na które powołuje się we wniosku pozostają bez znaczenia dla oceny dopuszczalności wznowienia postępowania, choć ich późne zgłoszenie będzie miało ważne znaczenie dla ostatecznej oceny wiarygodności

wyjaśnień samego lustrowanego, jak i przeprowadzonych w dalszym postępowaniu lustracyjnym dowodów.

Powyższe rozważania pozwalają przejść do wskazanych we wniosku nowych dowodów i nowych faktów, które uprzednio nie były znane orzekającym w tej sprawie Sądom. Są nimi oświadczenia A. B. z dnia 1 lipca 2020 r. i J. O. z dnia 10 lipca 2020 r., z których wynika, że lustrowany S.A. miał informować o swojej współpracy nie tylko osoby ustalone w pierwotnym postępowaniu lustracyjnym, ale także inne, w tym właśnie A. B. i J. O., prof. H. F. – ówczesnego rektora Politechniki (...), J. O. – Komendanta Chorągwi ZHP oraz L. M. – byłą Komendant Chorągwi ZHP w S., która była przedmiotem zainteresowania i inwigilacji przez Służbę Bezpieczeństwa.

Okoliczności te są niezmiernie istotne dla ustalenia, czy współpraca lustrowanego ze Służbą Bezpieczeństwa miała charakter tajny, a tylko przy spełnieniu i tego kryterium lustrowany miałby mieć obowiązek wskazania jej w oświadczeniu lustracyjnym (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 października 2005 r., II KK 231/05). Nie można przy tym w sposób automatyczny i bezkrytyczny przenosić okoliczności, które wystąpiły w jednej sprawie na okoliczności innej sprawy. Z faktu więc, że w powołanej przez obrońcę sprawie, która w postępowaniu kasacyjnym była rozpoznawana pod sygnaturą V KK 31/13 (wyrok z dnia 24 kwietnia 2013 r.) poinformowanie 5 osób o współpracy ze Służbą Bezpieczeństwa zostało uznane za podstawę niemożności ustalenia tajnego charakteru tej współpracy nie można wywodzić, że jeżeli w niniejszej sprawie również ustalili się krąg co najmniej 5 osób, którym lustrowany miał przekazać informację o takiej współpracy (a nie informację, że ktoś pozostaje w kręgu zainteresowania Służby Bezpieczeństwa) jego oświadczenie lustracyjne będzie musiało zostać uznane za zgodne z prawdą.

Na ocenę charakteru współpracy, w tym i jej tajny wymiar, wpływa bowiem wiele czynników i ani ustawodawca, ani tym bardziej orzecznictwo sądowe nie wprowadziło żadnych formalnych przesłanek, po spełnieniu których współdziałanie z organami bezpieczeństwa traciłoby status współpracy, o jakiej mowa w ustawie lustracyjnej. Współdziałanie takie zawsze musi być oceniane w kontekście

okoliczności konkretnej sprawy i zachowania konkretnego lustrowanego, a więc na podstawie kryteriów materialnych.

Zgłoszone nowe dowody i wynikające z nich nowe fakty, jako że mają istotne znaczenie dla możliwości przyjęcia tajnego charakteru współdziałania lustrowanego ze Służbą Bezpieczeństwa, a więc determinują w podstawowym zakresie możliwość przypisania odpowiedzialności za delikt lustracyjny, nakazywały w tej sytuacji wznowienie postępowania lustracyjnego oraz uchylenie orzeczenia Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 22 listopada 2018 r., II AKa (...) i przekazania sprawy lustrowanego temu Sądowi do ponownego rozpoznania w postępowaniu apelacyjnym. W toku dalszego postępowania Sąd ten powinien ponownie przesłuchać lustrowanego, a także szczegółowo świadków na okoliczności wskazywane przez nich w załączonych do wniosku o wznowienie postępowania oświadczeniach, a także – w razie takiej potrzeby – przeprowadzić inne jeszcze dowody, które pozwoliłyby na przeprowadzenie pełnej oceny nowych dowodów.

Zgłoszone nowe dowody i fakty nie wymagały uchylenia także orzeczenia Sądu Okręgowego w K. Sąd Apelacyjny w (...) jest bowiem uprawniony (a i zobowiązany zarazem) do przeprowadzenia w postępowaniu odwoławczym uzupełniającego postępowania dowodowego. Tylko w razie stwierdzenia którejś z podstaw wskazanych w art. 437 § 2 k.p.k. w zw. z art. 21d ust. 1 ustawy lustracyjnej orzeczenie Sądu Okręgowego będzie mogło ulec uchyleniu, a sprawa S. A. – przekazana Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Wobec uwzględnienia wniosku o wznowienie postępowania należało zarządzić zwrot opłaty od tego wniosku, jaką wnioskodawca w tej sprawie uiścił (15 ust. 2 zd. 3 ustawy z dnia 23 czerwca 1973 r. o opłatach sądowych w sprawach karnych w zw. z art. w zw. z art. 21d ust. 1 ustawy lustracyjnej *per analogiam*).

Z tych wszystkich względów orzeczono, jak w wyroku.